

Emberáldozat a Jahve-vallásban

A vallástörténet azt mutatja, hogy a korai időkben sok vallásban létezett az emberáldozat, amelynek legrettegettebb formája a saját gyerekek vagy mások gyerekeinek föláldozása volt. Ezeknek az áldozatoknak az volt az értelmük, hogy a számukra legkedvesebbet odaadják az Isten-ségnek, és ezzel jóindulatra hangolják. Sok-sok korszakra volt szükség, amíg az emberiség maga mögött hagyta ezt a gyakorlatot.

A gyermekáldozatokat az Ószövetség is említi. Minde- nekelőtt az az elbeszélés ismert, amelyben Isten megpa- rancsolja Ábrahámnak, hogy áldozza föl a fiát, de aztán az utolsó pillanatban megakadályozza föláldozását (1Móz 22). További ószövetségi szövegek szerint Moloch isten- nek mutattak be ember-, mindenekelőtt gyermekáldozato- kat, ami ellen e szövegek hevesen tiltakoznak (3Móz 18, 21; 20,2-5; 1Kir 11,7; 2Kir 23,10; Jer 32,35).

A Moloch név rövid magyarázatában már *H. Groß* rá- mutatott arra, hogy „a föníciai-pun feliratok szerint... a Moloch név nem egy istenséget jelöl, hanem egy bizonyos áldozatfajtát”, pontosan az ember- és gyermekáldozatot, de a szerzőnek az a véleménye, hogy Molochot Izraelben azonosították az asszír és ugariti Malik istenséggel, tehát Moloch az Ószövetségben egy (nem izraeli) istenség volt.

R. M. Kerr más véleményen van. Az ókori Közel-Kelet kanadai professzora, az ókori keleti nyelvek ismerője csak az elmúlt évben tett közzé egy monográfiát a latin-pun fel- iratokról, és egy ugyancsak tavalyi tanulmányban bizonyí- totta, hogy annak az arab írásnak, amellyel a Koránt rögzí- tették, a kelet-szír – nem pedig az óarab (jemeni) – ábécé az alapja (tehát aligha keletkezett az Arab-félsziget- ten). Most egy másik tanulmányban a Moloch-fo- galom filológiai elemzését készítette el.

Ebben a tanulmányában a Moloch-szóhasználat föníciai-pun példáinak filológiai vizsgálatát kiter- jeszti az összes szemita nyelvekre. Meggyőző szabatossággal mutatja ki, hogy a Moloch név egyetlen előfordulásakor sem jelent istenséget, hanem szakkifejezésként mindig egy áldozatfajtát jelöl, mégpedig emberek, mindenekelőtt gyerme- kek föláldozását annak az istenségnek, aki az adott kultikus cselekvés címzettje. A közös „mlk” gyök azt jelenti: uralom, birtoklás, rendelkezési hatalom (ebből származik a „király” jelentésű hé- ber *melek* szó is). A föláldozással átadták a gyere- keket a szóban forgó istenség „birtokába”, „ren- delkezési hatalmába”.

Az izraeli vallásra nézve ez azt jelenti, hogy bár területén az idegen törzsek is mutathattak be ilyen áldozatot Baálnak vagy más isteneknek, de az iz- raeliták is gyakorolták, és Jahvének is bemutatták ezt a fajta áldozatot (vö. 3Móz 20,2; 2Kir 23,10; Jer 32,35). Ezeket az emberáldozatokat a Templo- mon kívül, félreeső helyeken vagy házakban mu- tatták be, mégpedig „laikusok”; az Ószövetség például a Hinnom-völgyet nevezi meg (2Kir 23, 10; Jer 32,35).

Ennek az áldozatbemutatói gyakorlatnak a le- győzése viszonylag későn történt meg, röviddel a

babiloni fogság előtt, a deuteronomista reform során (amelyben különben nem lehet távolságtartást felfedezni az erőszakalkalmazással szemben, ld. a Deutero- nomium, azaz Mózes 4. könyve első négy fejezetét). Ennek az ál- dozati formának a tilalmát rendszerint arra vezetik vissza, hogy a Jahve-vallás a mélyebb emberség irányába fejlő- dött.

R. M. Kerr konkrétabb összefüggésekre mutat rá. A Joziás-féle reform meghirdette az ún. kultusz-központosí- tást: megtiltott minden olyan kultikus gyakorlatot bizo- nyos magaslatokon vagy házaknál, amelyet bárki végre- hajthatott. Jahve tiszteletét már csak a jeruzsálemi temp- lomban volt szabad gyakorolni, és az ottani papokra bízták rá. „Ekkor már nem volt terük olyan áldozatoknak, ame- lyeket 'laikusok' mutathattak be valahol, papi közremű- ködés nélkül” (*Kerr*).

Ettől kezdve a Jahve-kultuszban nem voltak megenge- dettek a moloch-áldozatok, és ez volt a hátere és egyúttal indoklása az eme áldozati gyakorlattal szembeni, ezután kezdődő ószövetségi fellépésnek; ennek során aztán kifej- tették, hogy Jahve nem akar ilyen áldozatokat, s a szöve- gekben Moloch végül egy másik, nem izraeli istenként je- lenik meg, aki ellentétben áll Jahvéval, és akit ezért immár könnyen lehetett bíráltni. Ily módon az istenfogalom úgy- szólván kerülő úton jutott mélyebb humánus dimenzióhoz a Jahve-vallásban, nagyjából Kr. e. 600-tól.

Karl-Heinz Ohlig

Forrás: Imprimatur, 2011/5

